

Режим доступу: <http://document.ua/voda-pitna.-gigienichni-vimogi-do-jakosti-vodi-centralizovan-nor3053.html>

4. Водний кодекс України. – ВВР. – 1991. – №10; №25; №26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

5. Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання та водовідведення: постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

6. Про житлово-комунальні послуги: закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

7. Про затвердження Правил користування системами централізованого комунального водопостачання та водовідведення в населених пунктах України: наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

8. Про питну воду та питне водопостачання: закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

9. Програма екологічного оздоровлення басейну Дніпра., «Оцінка підземних істочників питного водопостачання басейну Дніпра»: при підтримці ПРООН – ГЄФ.

УДК 334.012.82

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

*Гура Н. А.,
викладач кафедри фінансів
ДонДУУ*

У статті розглянуто особливості формування державної науково-технічної і інноваційної політики в умовах інтеграції країни до ЄС.

Ключові слова: науково-технічна політика, інновації, євроінтеграція, технології, державна підтримка, конкурентоспроможність держави.

В статье рассмотрены особенности формирования государственной научно-технической и инновационной политики в условиях интеграции страны в ЕС.

Ключевые слова: научно-техническая политика, инновации, евроинтеграция, технологии, государственная поддержка, конкурентоспособность государства.

The article considers the peculiarities of the formation of the state scientific-technical and innovation policy in the conditions of integration of the country into the EU.

Key words: system, economic system, the competitiveness, the regional system, transformation, transformation processes.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах реформування економіки України та її спрямування на євроінтеграцію питомим фактором економічного зростання, що обумовлює рівень конкурентоспроможності національного господарства та забезпечення розвитку країни є виважена науково-технічна та інноваційна політика держави. Для слідування обраним курсом визначальним пріоритетом мають стати опрацювання та реалізація державної політики, спрямованої на інноваційну модель економічного зростання національної економіки, а також становлення України як високотехнологічної держави, у якій передбачено відповідний науково-технічний потенціал виходу на передові позиції світової науки і техніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням формування та реалізації науково-технічної і інноваційної політики як на державному рівні, так і на рівні суб'єктів (підприємств) присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема, Гейць В. М., Могцагін О. В., Сільченко І. А., Шевченко О. О., Федулова Л. І. та ін. [1-8]. Так, на думку Гейця В. М., інноваційна політика є однією зі складових частин державної політики, що поєднує цілий комплекс заходів, у т. ч. розвиток взаємозв'язків по всьому циклу створення й реалізації інноваційного продукту, а також інтеграцію різних областей політики, що впливають на інноваційний процес. Вона є нерозривною комбінацією класичної підтримки досліджень, стимулювання процесів обміну між наукою й економікою, а також формування сприятливих інноваціям економічних умов [1, с. 109]. Як стверджує Сільченко І. А., у період ринкової трансформації державна інноваційна політика покликана забезпечити залучення технічних і технологічних інновацій до процесу становлення системи ринкових факторів виробництва, а успішна реалізація інноваційної стратегії дозволить державі раціонально використовувати ресурсний потенціал країни, насамперед інтелектуальний, і здійснювати заходи з підтримки найперспективніших високотехнологічних галузей і підприємств, забезпечуючи перехід економічної системи на якісно вищий рівень з мінімальними витратами [5, с. 273].

Проблемам формування інноваційної моделі розвитку й удосконаленню державної науково-технічної і інноваційної політики присвячені дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Разом з тим, недостатньо висвітлені особливості формування та практичної реалізації державної науково-технічної та інноваційної політики з урахуванням вимог часу та простору.

Метою статті є виокремлення особливостей формування та реалізації державної науково-технічної і інноваційної політики в контексті сталого розвитку України та євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державна науково-технічна і інноваційна політика це системна цілісність, що визначає напрямок і механізм розвитку держави. Динамізм науково-технічної сфери – науки, технологій, наукомістких галузей – створює основу для стійкого економічного зростання. За останні роки темпи науково-технічного прогресу, стрімкий розвиток наукомістких секторів національних економік розвинених країн надають прискорення соціально-економічному зростанню. У світовому господарстві

сформовано нову концепцію економічного зростання – зростання засобами наукових знань, інновацій.

Основними цілями державної науково-технічної політики є розвиток, раціональне розміщення та ефективне використання науково-технічного потенціалу, збільшення внеску науки і техніки в розвиток економіки держави, реалізація найважливіших соціальних завдань, забезпечення прогресивних структурних перетворень у галузі матеріального виробництва, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності продукції, поліпшення екологічної обстановки, зміцнення обороноздатності держави та безпеки особистості, суспільства і держави, зміцнення взаємозв'язку науки і освіти [7].

Головною проблемою в реалізації державної політики залишається недостатність фінансування, як з боку держави, так і з інших джерел. Недостатній обсяг фінансування науково-технічної діяльності за рахунок коштів державного бюджету протягом останніх 10 років унеможлиблює виконання державних цільових наукових і науково-технічних програм, на виконання яких спрямовується лише 6-7% загального обсягу фінансування науково-технічної діяльності.

Разом з тим проблему підвищення рівня результативності наукових досліджень і науково-технічних розробок неможливо розв'язати винятково шляхом збільшення обсягу бюджетного фінансування, що спрямовується переважно на утримання наукових установ, без урахування ефективності їх наукової діяльності. Недосконалий механізм розподілу та використання коштів державного бюджету, що спрямовуються для фінансування науково-технічної діяльності, не дає змоги перерозподіляти зазначені кошти відповідно до пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, а також приймати ефективні управлінські рішення [3].

Необхідність державного регулювання науково-технічних та інноваційних процесів викликана, в першу чергу, їх зростаючим значенням для економіки і суспільства в цілому, а також обмеженістю ринкових механізмів як середовища розповсюдження інновацій. На думку Б. А. Малицького, «в сучасних умовах роль держави, особливо в забезпеченні інноваційного розвитку економіки є вирішальною і вона набагато вища за роль ринку» [7]. Таким чином, інноваційна модель розвитку може бути реалізована лише за умови науково обґрунтованої державної науково-технічної та інноваційної політики.

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС.

Європейську інтеграцію розглядають як процес взаємодії між соціальними і політичними інститутами держав Європи, що стимулює створення нової політичної системи (Європейський союз). Процес європейської інтеграції нині – ефективний спосіб уникнути війни між державами Європи і відповідь на військові потрясіння ХХ століття.

Разом з тим є точка зору, що євроінтеграція – це процес нашого зближення з їх стандартами життя. Це адаптація внутрішніх моделей – політичних, економічних, соціальних і т. ін. – до критеріїв, стандартів, методів та інструментів функціонування подібних систем в Європейському союзі.

Повага до свободи особистості і прав людини, мінімум бюрократії, ефективна боротьба зі злочинністю і корупцією, економічні свободи, рівень життя та сервісу, чудова система соціального захисту країн-засновників Євросоюзу – не могли не викликати повагу. Не випадково близько 70% населення України заявило в ході недавнього опитування про підтримку вступу країни в ЄС, а політичні сили із задоволенням включали євроінтеграцію у свої передвиборчі програми.

Очікувань від України багато, але ще більше незнання країни в Європі. Загалом Україні доцільно більше виділятися своєю «європейськістю» на тлі Росії, показувати, що вона повністю незалежна країна. Коли німці дивляться на Словенію, Чехію, то вони бачать, що ці країни давно і своєчасно підтвердили свою незалежність, що у них є свої національні еліти, свій національний бізнес, не пов'язані з минулим. Те саме європейці мають повною мірою побачити і в Україні [7]. Таким чином, треба створювати власне національне, щоб країну поважали та шанували її інтереси. А це можливо лише завдяки науково обґрунтованого формування та результативної реалізації державної науково-технічної і інноваційної політики.

Аналіз законодавства України і нормативних документів із розробки та виконання державних цільових програм засвідчив, що в них розроблено лише загальні вимоги до змісту, структури, організації управління та контролю виконання. Говорячи про склад нормативного забезпечення державного програмування, слід відзначити Методику визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм, затверджену наказом Міністерства економіки та з питань євроінтеграції України [8]. Відповідно до цієї методики оцінювання рівня євроінтеграційної складової інноваційного розвитку доцільно здійснювати за такими критеріями: гармонізація вітчизняних технічних стандартів зі світовими та європейськими; здатність витримувати конкуренцію та дію ринкових сил у межах ЄС; поліпшення умов конкуренції; створення середовища, сприятливого для підприємницької діяльності; достатність частки малих підприємств у структурі економіки; створення сприятливого інвестиційного клімату; здійснення промислової політики, спрямованої на зниження матеріало- та енергоємності виробництва; реалізація спільних з ЄС проектів або участь у них; утворення та організація спільних суб'єктів господарювання.

Слід зазначити, що низький рівень інноваційної активності торкнувся і процесів технологічного обміну: вони протікають мляво, мають нестабільну динаміку і не займають адекватного місця в інтенсифікації інноваційних процесів [8]. Витрати на технологічні інновації в промисловості складають незначну величину, яка не відповідає реальним потребам вітчизняної економіки в технологічному відновленні і розширенні спектра принципово нової

продукції. Усе вищевикладене дозволяє зробити висновок про те, що для інноваційної діяльності в українській промисловості характерна низька віддача.

Відмова України на початку незалежності від пріоритетного науково-технологічного розвитку, відсутність системи державних пріоритетів, вилучення із числа основних продуктивних сил – науки, передової освіти та інновацій є головною проблемою для прискореного розвитку економіки держави. Ці нероздільні елементи інноваційного трикутника знань функціонують незалежно один від одного, без будь-якої координації й загальних цілей. Діюча з 1999 р. Концепція інноваційного розвитку України відразу після її прийняття була практично забута тому, що мала багато в чому декларативний і непослідовний характер. Проблемами, які суттєво впливають на ефективність науково-технічної діяльності в Україні, є:

загальнодержавний рівень – відсутність ефективного науково-технічного і інноваційного законодавства, обґрунтованих пріоритетів науково-технічного розвитку, адекватної інноваційної статистики, цілісності в ланцюзі заходів, що запроваджуються, об'єктивних критеріїв їх результативності;

регіональний рівень – відсутність механізму послідовного формування стимулюючого середовища для науково-інноваційного бізнесу; створення альянсів регіональної науки, освіти і виробництва; підтримки наукомісткого підприємництва, формування регіональної інноваційної інфраструктури;

локальний рівень – низька інноваційна освіта і культура, відсутність в наукових і освітянських установах законодавчої можливості і дієвих механізмів та стимулів для створення підприємств наукомісткої спрямованості.

Таким чином, сьогодні головним завданням на державному рівні має стати формування дієвої науково-технічної і інноваційної політики.

Світова практика доводить існування декількох варіантів інноваційної політики, які визначаються шляхами досягнення основної мети – створення інноваційної моделі розвитку економіки країни. Мова йде про такі варіанти, як:

«технологічний поштовх», що базується на ключовій ролі держави у розподілі ресурсів,

інформаційному забезпеченні та визначенні основних напрямів інноваційного розвитку, що позначиться на розв'язанні наявних науково-технічних проблем;

політика ринкової орієнтації, що характеризується ключовою роллю ринкового механізму в формуванні загальнодержавних інноваційних напрямків розвитку при одночасному обмеженому впливі держави на процеси формування інформаційного й економічного середовища для нововведень, регулювання інноваційної діяльності;

політика соціального спрямування, що ґрунтується на соціально-політичному узгодженні з залученням громадськості та передбачає певне регулювання державою соціальних наслідків НТП;

політика, зорієнтована на зміну економічної структури господарського механізму, що можливо за умови взаємодії всіх господарських суб'єктів і держави через застосування нових форм організації та управління розвитком науки та техніки [3, с. 274].

Проте, розгляд вищезазначених теоретичних положень щодо формування та реалізації державної інноваційної політики доводить тільки одне, що в більшості випадків вони є декларованими тільки на папері та в реальному житті виконуються недостатньо. Цілком поділяючи точку зору Шишкіна О. [5, с. 33] щодо необхідності вирішення питання про модель побудови економіки країни і окреслення ролі та місця науково-технічної та інноваційної діяльності, їх майбутнього та перспектив. Необхідно зосередити увагу на двох принципово різних моделях організації інноваційної діяльності: економічній та благодійній.

Перша ґрунтується на державній підтримці науки та інновацій як основних факторів розвитку економіки. Фундаментальні наукові дослідження є базою новітніх та революційних прикладних розробок, які за результатами ринкової апробації стають інноваціями в промисловості, становлять основу нових виробництв та дозволяють отримати надходження до державного бюджету. Роль держави у цьому процесі вагома, вона стимулює державно-приватне партнерство в науково-технічній сфері, зацікавленість бізнесу до організації високотехнологічних виробництв, забезпечує високу результативність наукових розробок, але при цьому встановлює жорсткі вимоги до ефективності діяльності на всіх етапах.

Друга модель (характерна для країн третього світу) є благодійною та характеризується відношенням держави до науково-технічної та інноваційної діяльності як до необхідної умови, що потрібна мати місце в країні з «доброю репутацією». За такого підходу науково-технічна та інноваційна діяльність не мають можливості розвиватися, що створює загрозу самоідентичності країни в світовому просторі.

Остання модель характерна і для України, а це потребує визначення шляху подальшого розвитку, заснованого на використанні ще не втраченого наукового потенціалу вітчизняних науковців, що здатен змінити структуру національної економіки; на зміні системи цінностей вітчизняного суспільства в бік формування інноваційного підприємництва. Проте це можливо тільки за умови переходу від декларування необхідних шляхів змін до їх практичної реалізації.

Висновки. Таким чином, в умовах євроінтеграції необхідно забезпечити державну підтримку не лише на «папері», також прийняти відповідні дієві закони та опанувати інноваційний модуль перебудови та зростання конкурентоспроможності національної економіки через досягнення стратегічних завдань державної науково-технічної і інноваційної політики:

визначення пріоритетів науково-технічного розвитку національної економіки;

прогнозування науково-технічного прогресу та створення реалістичних інноваційних програм;

розробка нових прогресивних схем фінансування та організаційних схем наукового супроводження науково-технічних і інноваційних програм розвитку національної економіки;

розробка та реалізація стимулюючих заходів науково-технічної і інноваційної діяльності суб'єктів господарювання національної економіки (організаційного, матеріального, морального, управлінського характеру);

організація схем узгодження інтересів та взаємодії зовнішніх та внутрішніх суб'єктів науково-дослідної та інноваційної діяльності в питаннях реалізації стратегічної мети;

формування єдиної інформаційної системи щодо наявних та перспективних інноваційних розробок.

Список літератури

1. Стратегічні виклики XXI століття успільству та економіці України: в 3-х т. – Т. 1: Економіка знань – модернізований проект країни / за ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 542 с.
2. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / за ред. Л. І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 522 с.
3. Концепція реформування системи фінансування та управління науковою і науково-технічною діяльністю // Урядовий кур'єр. 2012. – 23 жовт. – № 193.
4. Морщагін О. В. Державна інноваційна політика в умовах формування інноваційної моделі розвитку: дис. ... кандидата економічних наук : 08.00.03. – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Донецьк, 2008. – 18 с.
5. Сільченко І. А. Державна інноваційна політика в умовах формування інноваційної моделі розвитку / І. А. Сільченко // Економіка та управління національним господарством: вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – № 1. – 2010. – С. 32–35.
6. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жиляєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.
7. Ткаленко В. Н. Структура науково-технічного потенціалу України / Н. В. Ткаленко // Вісник ЖДТУ. – 2011. – №2. – С. 137–140.
8. Шевченко О. О. Вплив євроінтеграційного курсу України на стан і перспективи інноваційного розвитку національної економіки / О. О. Шевченко / Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 110-119.